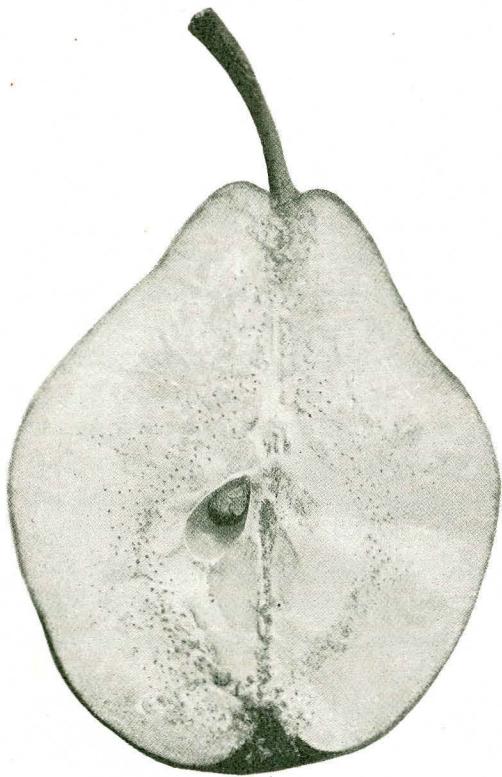

Jan Říha ČESKÉ OVOCE

HRUŠKY

Čís. 51.

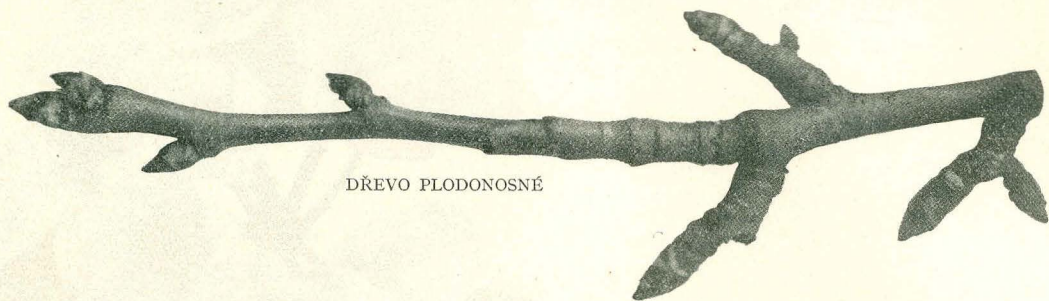

BLUMENBACHOVA MÁŠLOVKA

ŘÍHA, Jan České ovoce 1, Hrušky 3, nezměřené výt. Praha, Čes. grafická unie, 1937.
Blumenbach's Butterbrot - Soldat-Laborator

LETOROST

DŘEVO PLODONOSNÉ

BLUMENBACHOVA MÁŠLOVKA

V polovici listopadu, kdy dobré hrušky stávají se již vzácnějšími, uzrává mezi jinými i Blumenbachova máslovka, zvaná na Táborsku, podle Bláhy, „Ratajka“ a ač poměrně malá, jest v té době pochoutkou.

Zprávy o jejím původu se rozcházejí a pravdě nejpodobnější jsou zápisky v *Porteuille des horticulteurs*, že vypěstoval ji major Esperen, pomolog belgický, v letech 1817 až 1820 a nazval ji v upomínku svého rušného vojenského života *Soldat-Laboureur*. Naproti tomu píše Oberdieck, že ji obdržel mezi množstvím nepojmenovaných nových semenáčů od pomologa van Monse a dal jí jméno dvorního rady Blumenbacha, což se stalo však mnohem později, než jak uvedeno svrchu. Že přidrželi jsme se jména posledního, stalo se jen z toho důvodu, že jest známější než prvé, které se beztak dá těžko zčeštití.

Kdo asi k nám ji zanesl a šířil, nelze se dopátratí, také v Rösslerově soupisu není uvedena, nenalezla ani valného rozšíření a známa jest více jen v Polabí, v České nížině a v Pojizeří; kusé zprávy pak byly zaslány z Plzeňska, Táborska, Německobrodsko a Pelhřimovska. Snad vadí hojnějšímu jejímu rozšíření, že jest poněkud malá, z kteréhož důvodu není hledána v obchodě, rovněž že se daří s prospěchem jen v půdě živné a na teplém, třeba i výše položeném místě; v půdách těžkých, studených a mokřích se nedaří vůbec, roste zakrněle a plody jsou příliš drobné.

Za příznivých okolností lze ji sázeti jako vysokokmen do polních a domácích sadů, kde se půda obdělává a mrví. Nehodí se však pro pěstování ve velkém. Výhodnější jest sázeti ji ve tvaru volně rostoucích jehlanců, i pravidelnému řezu podrobených krsků ve tvaru jakémkoliv, i nejmenším šlechtěnou na kdouli. Daří se jí na této podložce velmi dobře, vyvinuje se již v druhém roce v pěkné jehlance, začíná brzo ploditi a přináší v hojnosti větších plodů; ale i na plánce začíná roditi brzo, stále a hojně. Roste zcela zdravě a nevymrzá, plísni bývá většinou ušetřena, jen v létě, vývoji plísni zvláště příznivém, bývá také lehce napadena, jedno postříkání však úplně stačí k zamezení dalšího vývoje.

Ve školce roste proti druhům jiným volněji a drobněji, avšak pěkně do výše a pěkně se rozvětvuje; z dostavivší se plodností ve vzrůstu ochabuje, takže koruna zůstává malá, vysoká, avšak pod tíhou plodů rozkleslá.

Letorosty narůstají polodlouhé a štíhlé, pod oky bývají lehce zprohýbány a končívají mnohdy květovým poupětem, jsou červenavě zahnědle žlutavé, ve stínu nahnědle zelenavé, mírně vyvstalými, bledě rzivými tečkami nenápadně poseté a k vrchu pokryté zcela jemnou plstí.

Oka vyvinují se silně, poněkud odstávají, některá jsou skloněna k letorostu špičkou,

vesměs stříbřitě šupinatá a některé spodní šupinky špičkou odstávají; jsou na patkách mírně vydutých a jemně žebérkatých. V suchém létě mění se mnoho ok v květová poupata. (Viz obraz.)

Raší lístky zespod zahnědle zelenými a po okraji jemně ochmýřenými na červených řapících; později, úplně vyvinuty, bývají až 85 mm dlouhé, asi 47 mm široké, eliptické nebo elipticky vejčité, vybíhající klínovitě do špičky; na šíř jsou na způsob člunku, na dél jen něco málo prohnuty, tvrdé, lesklé a mají kraj velmi měkce pilovitý a i brvitý; každý zoubek zakončen černým, tupým, malinkým hrotem, jsou na řapících asi 35 mm dlouhých. Hořejší bývají o něco menší a mají úzké, zoubkované palisty; příplodní pak jsou o něco větší a na delších řapících.

Z velkých, hnědých, dílem stříbřitě šupinatých poupat vykvétají v hojnosti krásné, velké, asi 40 mm v průměru mající květy, z plátků okrouhle podlouhlých tak složené, že navzájem se sotva dotýkají ve velkých chomáčích. (Viz obraz.)

Barevný obraz znázorňuje plody v nejkrásnějším vývoji a plody, které k jeho zhotovení sloužily, vzaty byly s volně rostoucího jehlance a vážily až 190 g. Velikosti té nabývají však za nejlepších poměrů a většinou asi tak veliké, jako připojený obrazec průřezu, vážíce 100—120 g; za nepříznivých poměrů, z nevhodné půdy, bývají ještě menší.

Tvarem se liší plody od sebe velice málo; stává se, že jsou některé kratší, baňatější a boky nalézají se více ke stopce, tak, jak asi průřezem naznačeno, při čemž povrch bývá jemně zhrbolen a i zhranatěn.

Kalich otvírá se napolo i zcela, sestaven jest z ústů malých a vztyčených, špičky jich buď scházejí, nebo jsou převislé a zbarvené jako obkališí. Vězí v mělké jamce, po kraji lehce zhrbolené.

Nestejně dlouhá, někdy rovná, jindy zakřivená, zřídka zdužnělá stopka jest zelená a zahnědlá a do špičky plodu, jak asi znázorněno na levém plodu barevného obrazu, v malou jamku vtlačena a často hrbolatou vyšší stranou špičky na stranu přimáčknuta, jak lze zřetelně spatřiti na prostředním plodu.

Jemně zdrsňelá slupka se leskne jen méně; její barvu lze však těžko slovy správně vystihnouti, jest tak zvláštní, že, kdo ji jednou pozná, utkví mu v paměti; se stromu jest bělavě zelenavá, později na loži se mění do bělavě zelenavě žlutavé, strana sluncem ožehlá bývá pak až zlatě žlutá a jen zřídka i lehounce zardělá.

Hrubší rzivé tečky pokrývají dosti hustě celý plod; mimo ně rozstříknuta jest sem tam drobná, jemná rez; také i větší rzivé, roztřepené skvrny vyskytují se hojně, obkališí bývá pak hustěji porezavělé. — Nevoní.

Jemná, kolem jaderníku zrnitá dužnina jest bělavá a mění se zvláště pod slupkou do žlutava, hojně šťavnatá, tuhá, máslovitá, zcela se rozplývá (jen po studeném létě nerozplývá se úplně); chuť její velmi dobrá, sladká, při tom jemně, zcela lehounce navinulá a libě okořeněná.

Osa jaderníku bývá úzce dutá; pouzdra jsou poměrně velká, ale těsná a chovají v sobě zaokrouhlená, černá jádra, s krátkou, jakoby utatou špičkou.

Češe se první dny měsíce října a nesmí se nechat dlouho na stromě, sice spadne sama; ukládá se na lože, kdež asi tak v prvé polovici listopadu — podle předchozího léta dříve nebo později uzrává k jídlu a sice nenáhle asi tak po čtyři neděle.

Hodí se v prvé řadě na stůl a jen větší plody do obchodu; drobné plody, kterých se na stůl neupotřebí, dobře jest usušiti, jsou prý pak, podle získané zprávy, nejpřednější jakosti.

Bláha o ní poznamenal: Roste spoře, tvoří dlouhé, ale slabé letorosty, koruna rozeklaná, větve slabé a rády se pod tíhou plodů ohýbají a lámou. Plodí v 6. až 8. roce, pak vždy přehojně. Roste dobře na kdouli; poloha má býti chráněna, půda teplá a výživná, bývá i ve vyšších polohách výtečná; trpívá plísni.

V zahradách Zemského pomologického ústavu jest vedena pod čís. 412, Laboureuova, „Moravské Ovoce“ čís. 65, Máslovka Blumenbachova; „Handbuch der Obstkunde“ čís. 60, a Fr. Lucas „Die wertvollsten Tafelbirnen“ Blumenbach's Butterbirne se značkou oo!; Leroy „Dictionnaire de Pomologie“ čís. 852, Soldat-Laboureur a řadí ji do I. výběru.

Další známá synonyma: Ratajka, Vojinka, Auguste van Mons Soldat, Beurré de Blumenbach, Duchesse de Brabant, Poire de Soldat, Butyraria Blumenbachiana.

RÍHA, Jan. České ovoce I. Hrušky. 3. nezměněné vyd. Praha: Čsl. grafická unie, 1937.

ŘÍHA, Jan (České ovoce). Hrušky, B. (nezměněné vyd. Praha: Čsl. grafická unie, 1937. — Soldat laboureur. — Blümenbachova Maslovrka — Blümenbach's Butterbirne.